

перспективи (особливо у кількісному вимірнику), але за певних умов. Ці умови стосується також показників факторів діяльності (реальні випереджаючі (ранні) індикатори) у розрізі усіх перспектив, у разі їх визнання показниками ризик-факторів.

До умов визнання окремих стратегічних показників, які є реальними та умовними випереджаючими (ранніми) індикаторами, у якості показників ризик-факторів, нами пропонується проведення процедури зіставлення (порівнювання). Дана процедура передбачає послідовне порівнювання окремих стратегічних показників щодо їх можливого визнання як факторів створення вартості капіталу підприємства у відповідності до встановлених стратегічних цілей, так і одночасного їх визнання факторами ризику – обставинами (умовами), за якими проявляються причини (джерела) ризикової ситуації (події). У свою чергу, причини (джерела) появи ризикової ситуації (події) характеризуються певним видом ризику: економічного, фінансового, соціального, політичного, технологічного тощо. Виявлені у зазначений спосіб стратегічні показники, що характеризують ризикову ситуацію (подію), яка викликана причинами (джерело) та факторами (обставинами, умовами) ризику, що приводить до певних наслідків – негативного чи позитивного впливу на результати досягнення стратегічних цілей, спрямованих на створення вартості капіталу підприємства, пропонується нами визначати як стратегічні ризик-показники.

Таким чином, запропонований нами підхід до виявлення стратегічних ризик-показників, характеризує останні як комплексні ранні індикатори сумісної (інтегрованої) оцінки факторів створення (зростання, зменшення) вартості капіталу підприємства, що перебуває під впливом ризику.

Список використаних джерел

1. Холмс, Э. Риск-менеджмент [Текст] / Э. Холмс; пер. с англ. – М.: «Эксмо», 2007. – 304 с.
2. Стандарт управления рисками COSO ERM (Enterprise Risk Management — Integrated Framework). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dvbi.ru/risk_management/library/tabid/213/Token/ViewIn-fo/ItemId/18/language/ru-RU/Default.aspx
3. Каплан, Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. Каплан, Д. Нортон; [пер. с англ.]. – М.: Олимп Бизнес, 2003. – 214 с.
4. Каплан, Р. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов материальные результаты / Р. Каплан, Д. Нортон; [пер. с англ.]. – М.: Олимп-Бизнес, 2005. – 482 с.
5. Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Horvath & Partners; Пер. с нем. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 269 с.
6. Внедрение сбалансированной системы показателей/ Horvath & Partners; Пер. с нем. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 478 с.

Костенко Д. В.

викладач кафедри обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Черкаський навчально-науковий інститут
м. Черкаси, Україна

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ ЛОМБАРДУ, ЯК КЛЮЧОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ОБАЧНОСТІ

Ринок фінансових послуг в Україні характеризується значною кількістю небанківських фінансових установ, що позитивно відображається на якості фінансових послуг. Важливими

представниками небанківських фінансових установ є ломбарди, послуги яких займають значну частку на ринку фінансових послуг.

Ломбард – фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду. Специфіка діяльності ломбарду полягає у наданні короткострокових кредитів, термін яких не перевищує 1-го місяця.

Так, на кінець 2016 р., в Україні налічувалося 456 ломбардів, що на 26 установ (або на 5,39%) менше порівняно з відповідною датою 2015 року (станом на 31.12.2015 – 482 ломбардів), але спостерігається позитивна динаміка зареєстрованих відокремлених підрозділів ломбардів у 2016 році – 6101 одиниця, що на 429 структурних підрозділу більше ніж на 2015 рік – 5672 одиниці.

Варто зазначити, що основні показники діяльності ломбардів щороку збільшуються, зокрема активи ломбардів у 2016р. становили 3317,7 млн. грн., що на 49,5% більше ніж на відповідну дату 2015р., капітал ломбардів склав 1481,6 млн. грн., що на 34,7 % більше ніж у попередньому році, та головним показником діяльності є сума наданих фінансових кредитів, яка за 2016 р. зросла на 34,2% та становила 16718 млн. грн.

Починаючи з 1 січня 2013 року, для складання фінансової звітності, а відповідно і ведення бухгалтерського обліку, ломбарди використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі МСФЗ).

Враховуючи специфіку діяльності ломбардів, одним з головних об'єктів обліку є дебіторська заборгованість, яка є фінансовим інструментом. Оцінку й облік фінансових інструментів слід здійснювати згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (МСБО) 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Відповідно до МСБО 39 та МСФЗ 9, в кінці кожного звітного періоду, суб'єкти господарювання зобов'язані перевіряти всі свої фінансові активи, до яких належить і дебіторська заборгованість, на предмет їх можливого зменшення корисності. На зменшення корисності дебіторської заборгованості можуть вказувати значні фінансові труднощі боржника, порушення договору, таке як невиконання зобов'язань чи прострочування платежів відсотків або основної суми, відмова боржника погасити заборгованість і статистика несплати боргів за минулі роки. При цьому, якщо є об'єктивне свідчення про зменшення корисності фінансового активу, то його балансова вартість зменшується, суму збитку, прямо або застосовуючи рахунок резерву.[1] Слід звернути увагу, що пряме зменшення, дозволене тільки при неочікуваному зменшенні корисності активу. Тобто, для виконання вищезазначених вимог МСФЗ та МСБО, ломбарди повинні створювати резерв сумнівних боргів.

Відповідно до Податкового кодексу України, списання безнадійної дебіторської заборгованості, що по суті є, сумою збитку від зменшення корисності активу, здійснюється за рахунок резерву сумнівних боргів [2].

Після набрання чинності змін до «Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами», ломбарди підлягають обов'язковому створенню резервів знецінення (зменшення корисності) активів, згідно з вимогами МСФЗ та з урахуванням вимог Податкового кодексу України [3]. Звідси слідує, що ломбарди повинні формувати резерв сумнівних боргів. Природа резерву сумнівних боргів – це ключова характеристика, яка допомагає дотримати виконання одного з головних принципів бухгалтерського обліку – обачності. Оскільки, формування резерву сумнівних боргів надає можливість, з одного боку, об'єктивно, без безпідставного завищення оцінити активи підприємства, з іншого – неупереджено, на підставі чітких розрахунків, відобразити витрати підприємства, що в остаточному підсумку вплине на визначення фінансового результату діяльності за звітний період.

Формування резерву сумнівних боргів повинно відбуватись відповідно до певної методики. У вищезазначених нормативних документах, даної методики не визначено. Отже, це є виключним правом ломбарду визначати методику формування резерву сумнівних боргів, з обов'язковим відображенням її в своїй обліковій політиці.

На практиці, ломбардами досить часто порушувалась норма МСФЗ, щодо створення резерву сумнівних боргів, оскільки відсоток сумнівної дебіторської заборгованості в структурі дебіторської заборгованості є незначним. Але, вищезазначені зміни до «Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами» закріпили обов'язковість створення даного резерву у відповідності до МСФЗ та Податкового кодексу України.

У нормативно-правовому забезпеченні визначено кілька варіантів методики формування резерву сумнівних боргів. Зокрема, методика формування резерву сумнівних боргів наводиться у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі П(С)БО 10) та Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 111 «Про затвердження Методики формування та списання небанківськими фінансовими установами резерву для відшкодування можливих втрат за всіма видами кредитних операцій (за винятком позабалансових, крім гарантій), придбаними цінними паперами (у тому числі іпотечними сертифікатами з фіксованою дохідністю), іншими активними операціями згідно із законодавством, включаючи нараховані за всіма цими операціями проценти» (далі Розпорядження № 111).

Згідно П(С)БО 10 є два підходи формування резерву:

1) розрахунок абсолютної суми сумнівної заборгованості. Даний підхід визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів;

2) розрахунок коефіцієнту сумнівності – величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися декількома шляхами: визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході; класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення; визначенням середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років [4].

Згідно з Розпорядженням № 111 формування методики полягає у тому, що дебітори класифікуються на основі професійного судження керівника небанківської фінансової установи без врахування наявності забезпечення в одну з п'яти категорій ризику:

– перша категорія ризику – характеризується відсутністю кредитного ризику Строк виконання контрагентом зобов'язань перед небанківською фінансовою установою ще не настав;

– друга категорія ризику – характеризується помірним рівнем кредитного ризику - знецінення заборгованості в розмірі від 1 до 20 відсотків. Період прострочення виконання контрагентом складає від 30 до 60 календарних днів;

– третя категорія ризику – характеризується значним кредитним ризиком - знецінення даного зобов'язання в розмірі від 21 до 50 відсотків. Період прострочення виконання контрагентом зобов'язань складає від 60 до 90 календарних днів;

– четверта категорія ризику – характеризується високим рівнем кредитного ризику знецінення заборгованості в розмірі від 51 до 100 відсотків). Період прострочення виконання контрагентом зобов'язань від 90 до 180 календарних днів;

– п'ята категорія ризику – аналіз діяльності контрагента виявив, що вартість даного зобов'язання буде повністю втрачена і призведе до повного знецінення зобов'язання. Період прострочення виконання контрагентом зобов'язань складає більше 180 календарних днів [5].

Дані методики можуть бути взяті ломбардами за основу та модифіковані у відповідності до специфіки діяльності, а також залежно від виду майна, що береться у заставу.

Так, для ломбардів, що мають невеликий кредитний портфель, або мають відносно невелику кількість дебіторів (наприклад ломбарди, що спеціалізуються на іпотеці або автоломбарди) доцільно використовувати методику абсолютної суми сумнівної заборгованості. Відповідно до цієї методики формування резерву сумнівних боргів здійснюється за рахунок індивідуальної оцінки окремих дебіторів, а для фінансових активів, суми яких індивідуально не є істотними – на основі групової оцінки.

Для ломбардів, що мають великий кредитний портфель або значну кількість дебіторів, доцільніше використовувати методику, що базується на категоріях ризику (табл. 1)

Таблиця 1

Методика формування резерву сумнівних боргів в залежності від категорії ризику

№ п/п	Категорія ризику	Рівень кредитного ризику	Знецінення заборгованості, %	Період прострочення, дні	Коефіцієнт резервування до загальної суми дебіторської заборгованості
1	Перша	відсутній	-	Не прострочено	-
2	Друга	помірний	До 20	До 7	5
3	Третя	значний	Від 20 до 40	Від 8 до 14	20
4	Четверта	високий	Від 40 до 70	Від 14 до 30	50
5	П'ята	Дуже високий	Від 70 до 100	Від 30	100

Таким чином, формування ломбардами резерву сумнівних боргів є значною проблемою, що спричинена відсутністю чіткої методики, яка була б закріплена у нормативно-правових документах. Запропонована методика формування резерву сумнівних боргів в залежності від категорії ризику, забезпечує комплексний підхід до даного питання, та може стати вирішенням даної проблеми для більшості вітчизняних ломбардів. Реалізація на практиці даної методики може мати вигляд імплементації запропонованих елементів методики до облікової політики ломбарду.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності, видані Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2015 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet>.
2. Податковий кодекс України №2755-V від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.zakon.rada.gov.ua.
3. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 3981 від 26.04.2005 р. «Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвержене наказом Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.zakon.rada.gov.ua.
5. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 111 від 21.03.2011 р. «Про затвердження Методики формування та списання небанківськими фінансовими установами резерву для відшкодування можливих втрат за всіма видами кредитних операцій (за винятком позабалансових, крім гарантій), придбаними цінними паперами (у тому числі іпотечними сертифікатами з фіксованою

дохідністю), іншими активними операціями згідно із законодавством, включаючи нараховані за всіма цими операціями проценти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0381-11>.

Косюк В.І.

ст. гр. ОДСм-11,

Науковий керівник: Рожелюк В.М., д.е.н., доцент,
кафедра обліку в державному секторі економіки та сері послуг,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Адаптація вітчизняної нормативно-правової бази установ державного сектору економіки в світлі євроінтеграційних процесів визначила вектори зміни їх облікової системи відповідно до стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі економіки на 2007-2015 роки [4]. Це дало змогу розробити та запровадити цілий ряд Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НПСБО ДСЕ) з метою регулювання обліку окремих об'єктів, що узгоджуються з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в державному секторі економіки.

Трансформація міжнародних вимог та правил дає можливість виділяти нові об'єкти обліку: фінансові та нефінансові активи, до яких якраз і належать запаси, що суттєво впливають на порядок формування значної частки витрат суб'єктів державного сектору та висвітлення облікових даних у фінансовій звітності.

Як свідчить аналіз нормативно-правової бази, організацію та методику обліку запасів розкриває НП (С) БОДС 123 «Запаси» в частині визнання запасів активами, порядку формування витрат на придбання запасів, відпуску їх у виробництво, відображення у фінансовій звітності.

Згідно з НП (С) БОДС «Запаси» щодо визначення запасів як зазначено в стандарті, запаси це активи, які:

– утримуються для подальшого продажу, безоплатного розподілу, передачі за умов звичайної господарської діяльності;

– перебувають у процесі звичайної діяльності суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі для подальшого споживання;

– перебувають у формі сировини чи допоміжних матеріалів для використання у виробництві продукції, при виконанні робіт, наданні послуг або для досягнення поставленої мети або задоволення потреб суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі [2].

В якості базового нормативного документа для створення НП (С) БОДС 123 «Запаси» Урядом використано міжнародний стандарт бухгалтерського обліку державного сектору (далі МСБОДС) 12 [1] в якому вказано, що запаси це активи, які існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі, або для розподілу за умов звичайної господарської діяльності, або перебувають у процесі виробництва.

Отже як бачимо у визначенні, наведеному в НП (С) БО 123, розшифровано коло можливих причин утримання запасів.

Запровадження НП (С) БОДС 123 обумовило вживання бюджетними установами нових термінів і понять, визначення яких наведено в табл. 1.